

## Інструкція до практичного заняття

### Тема: Психологічні особливості педагогічного спілкування та співробітництва в ЗДО та в початковій школі

**Мета:** систематизувати, узагальнити знання студентів з теоретичних питань теми «Психологічні особливості педагогічного спілкування та співробітництва в ЗДО та в початковій школі». Формувати вміння здобувачів фахової передвищої освіти використовувати теоретичні знання в професійній діяльності, враховувати шляхи оптимізації педагогічного спілкування та взаємодії. Розвивати психологічну компетентність студентів, аналітичні здібності, критичне мислення. Виховувати допитливість та активність до самопізнання та саморозвитку.

**Тип заняття:** практичний.

**Засоби навчання:** інструкція до практичного заняття, діагностичні методики, ділові ігри.

#### Література:

1. Вікова та педагогічна психологія: навч. посібник / [О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін.]. – К.: Просвіта, 2008. – 400с.
2. Власова О.І. Педагогічна психологія: [навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Власова О.І. – К: «Либідь», 2005. – 400 с.
3. Педагогічна психологія: навч. посібник для педінститутів / [за ред. Л. М. Проколієнко, Д. Ф. Ніколенко]. - К. : Вища шк., 1991. - 184 с.
4. Педагогічна психологія: навчальний посібник / [Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В.]. – К: Центр учбової літератури, 2012. – 168с.
5. Щотка О. П., Бойправ М. Д., Пісоцький В. П., Пісоцький О. П. Педагогічна психологія: Практикум: Навчально-методичний посібник / За ред. О. П. Щотки. – Ніжин: Вид-во НДУ ім. М.Гоголя, 2009. – 225с.

#### Хід заняття

##### 1. Актуалізація опорних знань

1. Які основні функції виконує педагогічне спілкування в ЗДО та в початковій школі?
2. Як впливає педагогічне спілкування на педагогічну діяльність?
3. Які характеристики містить в собі найбільш ефективний стиль педагогічного спілкування?
4. У чому полягає сутність суб'єкт-суб'єктної взаємодії між вихователем і дитиною в ЗДО та в початковій школі ?
5. Які структурні компоненти спілкування виокремила М. І. Лісіна?

6. Що є внутрішнім механізмом встановлення психологічного контакту між співрозмовниками?

7. Які труднощі можуть виникати при спілкуванні педагога з дітьми дошкільного віку?

## **2. Практична частина**

### **А) Перевірка домашнього завдання**

- бліц-опитування «Психологічний словник»: спілкування, педагогічне спілкування, взаємодія, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, психологічний контакт, емпатія, соціальна перцепція, смисловий бар'єр, стиль педагогічного спілкування.

### **Б) Презентація доповідей, рефератів:**

1. Механізми соціальної перцепції в роботі педагога.

2. Конфлікти між учасниками педагогічного процесу в ЗДО та в початковій школі.

3. Основні стилі педагогічного спілкування.

4. Смислові бар'єри у педагогічному спілкуванні та способи їх подолання.

5. Шляхи оптимізації педагогічного спілкування та взаємодії.

### **В) Практичне виконання психологічних завдань.**

#### **1) Вправа «Прийоми активного слухання»**

Мета: активізація психологічної компетентності студентів щодо прийомів ефективного спілкування.

Організація діяльності.

Майстерність спілкування є необхідним інструментом гуманізації освіти. Запорукою ефективності освітнього процесу є психологічна компетентність педагога, що розширює можливості самостійно розв'язувати проблеми й конфлікти, які виникають у професійній діяльності та в особистому житті.

Перегляд фрагменту з мультфільму «Рапунцель»  
<https://www.youtube.com/watch?v=tRk0JLjILDl>

**Обговорення прийомів активного слухання. Підведення підсумків обговорення.**

Прийоми активного слухання:

- пауза;
- уточнення;
- переказ (парафраз);
- повторювання;
- розвиток думки;

- повідомлення про сприйняття;
- повідомлення про само сприйняття;
- зауваження про хід бесіди.

## 2) Вправа «Я-повідомлення»

«Я-повідомлення» - інформування дитини про свою думку, почуття і з наступним пропонуванням подальшої бажаної діяльності.

«Я дуже втомилася. Мені хотілося б, щоб удома панувала тиша.»

### Одна з формул ефективного спілкування з дитиною:

Я \_\_\_\_\_ відчуваю

відчуття

коли \_\_\_\_\_

ситуація, причина

побажання \_\_\_\_\_

ВИСНОВОК

**“Я -повідомлення” виражають наші почуттями**

- **“Я -повідомлення” допомагають нам уникнути звинувачення або нападу**

- **“Я -повідомлення” складають з трьох частин**

При такому формулюванні дитина вас вислухає і зрозуміє. Фрази, які нам допоможуть налагодити спілкування з дитиною. У вихованні дітей велике значення має те, які слова ми використовуємо. В пориві емоцій дуже часто вилітають негативні висловлювання-кліше, а користі від них немає.

Переформулюйте фрази у конструктивні за формулою «Я – повідомлення»:

“Не користуйся без дозволу моїми речами!”

“Ти мене дратуєш, коли без дозволу користуєшся моїми речами”

“Ти схильний до злодійства- береш без дозволу мої речі!”

“Ти завжди без дозволу береш мої речі!”

Рефлексія.

## 3) Робота з діагностичними методиками.

### Тест “Чи вмієте Ви спілкуватися”

1. Чи часто до Вас звертаються на вулиці сторонні люди?

а) Так, з’ясовують дорогу до того чи іншого закладу, просять перевести їх через дорогу.

б) Рідко, здебільшого пропонують погадати, взяти у лотереї або придбати якусь річ.

- в) Інколи, але я намагаюся не зупинятися: навколо так багато аферистів.
2. Якого стилю спілкування Ви дотримуетесь?
- а) Люблю говорити гучно, емоційно, багато жестикулюю.
- б) Розмовляю рівним, спокійним голосом, можу для переконливості доторкнутися до співрозмовника рукою.
- в) Підтримую той стиль спілкування, який оберере протилежна сторона.
3. Чи часто Ви посміхаєтеся своєму співрозмовникові?
- а) Інколи.
- б) Звісно, я ж демонструю йому свої емоції.
- в) Ні, я взагалі рідко посміхаюся.
4. Опинившись у скрутному становищі, чи шукатимете Ви допомоги в інших?
- а) Буду розраховувати тільки на себе.
- б) Телефонуватиму рідним та знайомим зі скаргами на долю, буду плакатися “в жилетку”.
- в) Зателефоную до близького друга та попрошу поради.
5. Ви чекаєте на лікаря в довгій черзі. Чим займатиметеся?
- а) Читанням, завжди тримаю для такого випадку книгу чи журнал.
- б) Спробую поговорити із сусідами на якусь тему.
- в) Розпитаю всіх про їхні хвороби й розповім про свою.
6. Чи любляете Ви ходити в гості?
- а) Залюбки, намагаюся не залишатися на свята вдома.
- б) Люблю як ходити в гості, так і приймати їх у себе.
- в) Мене ніхто не запрошує.
7. Ви зайняті, а Вам телефонує знайомий. Що робитимете?
- а) Перепрошу й пообіцяю перетелефонувати, коли звільнюся.
- б) Скажу, що не можу говорити, покладу слухавку.
- в) Нічого не вдієш – доведеться підтримати розмову.
8. Ви зустріли знайомого після тривалої розлуки. Про що говоритимете?
- а) Спершу розповім йому всі мої новини.
- б) “Перекинуся” кількома фразами.
- в) Розпитаю, які зміни відбулися в його житті.
9. Чи пам’ятаєте Ви дні народження друзів?
- а) Звісно, тримаю список пам’ятних дат на кожен місяць і завжди знайду час, щоб зателефонувати та висловити кілька теплих слів.
- б) Так, це зручна нагода для спілкування. Зателефоную та запрошуся в гості.
- в) Можу забути, якщо багато справ.
10. Чи любляете Ви тварин?
- а) Ні, не розумію людей, які завели кішку або собаку – від них стільки бруду.
- б) Швидше боюся, адже вони завжди намагаються подряпати або вкусити мене.
- в) Люблю, вони відповідають взаємністю.

**Ключ до тесту**

№ за- питання	Бали за відповідь		
	а	б	в
1	2	1	0
2	0	2	1
3	1	2	0
4	0	2	1
5	0	1	2
6	2	1	0
7	2	0	1
8	2	0	1
9	1	2	0
10	0	1	2

### **Опрацювання та інтерпретація результатів**

**До 5 балів.** Ви замкнені, не любляете спілкуватися та цілком заглиблені у справи. Хоча б у вихідні забудьте про службові обов'язки й приділіть увагу рідним та друзям. Пам'ятайте, що спілкування є основною людською радістю.

**6–10 балів.** Ви дуже сором'язливі. Вами легко маніпулювати, тому люди часто використовують Вас зі своєю метою. Навчіться говорити “ні”, коли Вам це необхідно. Вам слід навчатися спілкуванню та займатися аутотренінгом.

**11–15 балів.** Ви вмієте підтримати розмову, можете привернути до себе людей, але й не дозволите їм сісти Вам на голову.

**16–20 балів.** Ви надто нав'язливі та найчастіше думаєте тільки про себе. Не шукайте вигідних знайомств, намагайтеся спілкуватися саме тому, що люди є цікавими. Інакше можете втратити всіх друзів.

### **Діагностика рівня конфліктності особистості**

**Інструкція.** Прочитайте питання та оберіть один із запропонованих варіантів відповіді.

1. У громадському транспорті почалася суперечка на підвищених тонах. Ваша реакція?

А. Не беру участі.

Б. Коротко висловлююсь на захист того, кого вважаю правим.

В. Активно втручаюся, “викликаючи вогонь на себе”.

2. Чи виступаєте Ви на зборах із критикою на адресу керівництва?

А. Ні.

Б. Тільки якщо маю на це підстави.

В. Критикую з будь-якого приводу не тільки керівництво, але й тих, хто його захищає.

3. Чи часто Ви сперечаєтесь з друзями?

А. Тільки якщо вони не надто вразливі.

- Б. Тільки з приводу принципових питань.  
В. Суперечки – моя стихія.
4. Уявіть, що Ви стоїте в черзі. Як Ви реагуєте, якщо хтось намагається пройти без черги?  
А. Обурююся в душі, але мовчу.  
Б. Роблю зауваження.  
В. Підходжу до початку черги і слідкую за порядком.
5. На обід Вам подали недосолену страву. Ваша реакція?  
А. Не буду піднімати шуму через дрібниці.  
Б. Посолою не коментуючи.  
В. Не втримаюсь від зауваження і, можливо, демонстративно відмовлюсь від їжі.
6. Вам наступили на ногу на вулиці чи у транспорті. Ваша реакція?  
А. З обуренням подивлюся на кривдника.  
Б. Сухо зроблю зауваження.  
В. Висловлюсь, не підбираючи слів.
7. Хтось із Ваших близьких купив річ, яка Вам не сподобалась. Ваша реакція?  
А. Промовчу.  
Б. Обмежусь коротким коментарем.  
В. Влаштую скандал.
8. Вам не пощастило в лотереї. Як Ви до цього поставитесь?  
А. Намагатимусь бути байдужим, але в душі дам слово ніколи більше не брати участі в ній.  
Б. Не приховуватиму жалю, але поставлюсь до цієї ситуації з гумором, пообіцявши взяти реванш.  
В. Програш надовго зіпсує настрій.

### ***Опрацювання результатів.***

Підрахуйте кількість набраних Вами балів виходячи з того, що варіант А оцінюється 4, Б – 2, В – 0 балами.

**28–32 бали.** Ви тактовні й миролюбні, уникаєте суперечок, конфліктів і критичних ситуацій на роботі та вдома. Проте інколи Вас можуть назвати пристосуванцем через те, що не прагнете відстоювати свої права, прислуховуючись до чужих рішень.

**15–28 балів.** Вас уважають людиною конфліктною. Але насправді Ви конфліктуєте тільки в тому випадку, якщо нема іншого виходу й інші засоби вирішення проблеми вичерпані.

Ви твердо відстоюєте власну думку, не виходячи при цьому за рамки коректності, не принижуетесь до образ. Усе це викликає до Вас повагу.

**0–14 балів.** Суперечності і конфлікти – це повітря, без якого Ви не можете жити. Любите критикувати інших, але коли Вам це вигідно. Якщо ж чуєте зауваження на свою адресу, готові “з’їсти живцем” того, хто критикує. Ваша критика – заради критики, а не заради справи. Досить важко доводиться тим, хто поруч з Вами на роботі та вдома. Ваша нестриманість відштовхує людей. Спробуйте змінити свій складний і конфліктний характер.

**Оцінка врівноваженості в конфліктах і схильності до нервових зривів**  
**Інструкція.** Чи загрожує вам нервовий зрив? Ви дізнаєтеся про це, відповівши на запитання тесту.

1. Чи важко Вам звернутися до кого-небудь із проханням про допомогу?
  - Так, завжди (3);
  - дуже часто (2);
  - іноді (1);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
2. Чи думаєте Ви про свої проблеми навіть у вільний час?
  - Дуже часто (5);
  - часто (4)
  - іноді (2);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
3. Побачивши, що у людини щось не виходить, чи відчуваєте Ви бажання зробити це замість неї?
  - Так, завжди (5);
  - дуже часто (4);
  - іноді (2);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
4. Чи довго Ви хвилюєтеся через неприємності?
  - Так, завжди (5);
  - дуже часто (4);
  - іноді (2);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
5. Скільки часу Ви відпочиваєте?
  - Більше трьох годин (0);
  - дві-три години (0);
  - одну-дві години (2);
  - жодної хвилини (4).
6. Чи перебиваєте Ви, не дослухавши, людину, яка пояснює Вам що-небудь із зайвими подробицями?
  - Так, завжди (4);
  - часто (3);
  - залежить від обставин (2);
  - рідко (1);
  - ні (0).
7. Про Вас говорять, що Ви завжди поспішаєте?
  - Так (5);
  - часто поспішаю (4);
  - поспішаю, як і усі (1);
  - поспішаю тільки у виняткових випадках (0);

- ніколи не поспішаю (0).
8. Чи важко Вам відмовитися від смачної їжі?
- Так, завжди (3);
    - дуже часто (2);
    - іноді (0);
    - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
9. Чи доводилося Вам робити декілька справ одночасно?
- Так, завжди (5);
  - дуже часто (4);
  - іноді (3);
  - рідко (1);
  - ніколи (0).
10. Чи вважаєте, що під час розмови Ваші думки кружляють десь далеко?
- Дуже часто (5);
  - часто (4);
  - трапляється (3);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
11. Чи не здається Вам деколи, що люди говорять про несуттєві, “порожні” речі?
- Дуже часто (5);
  - часто (4);
  - іноді (1);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
12. Ви хвилюєтеся, коли стоїте у черзі?
- Дуже часто (4);
  - часто (3);
  - дуже рідко (1);
  - ніколи (0).
13. Чи любите Ви давати поради?
- Так, завжди (4);
  - дуже часто (3);
  - іноді (1);
  - дуже рідко (0);
  - ніколи (0).
14. Чи довго Ви вагаєтеся перед тим, як прийняти якийсь рішення?
- Завжди (3);
  - дуже часто (2);
  - часто (1);
  - дуже рідко (3);
  - ніколи (0).
15. Як Ви розмовляєте?
- Квапливо, скоромовкою (3);



- швидко (2);
- спокійно (0);
- поволі (0).

### **Опрацювання та інтерпретація результатів**

**Від 45 до 60 балів** – нервовий зрив для Вас – реальна загроза. Перевірте кров'яний тиск і вміст холестерину в крові. Вам треба змінити спосіб і ритм свого життя.

**Від 20 до 44 балів** – Вам потрібно ставитися до життя спокійно й уміти внутрішньо розслабитися, знімаючи напруження.

**До 19 балів** – Вам вдається зберігати спокій і врівноваженість. Старайтеся і надалі уникати хвилювань, не звертати увагу на дрібниці, не сприймати драматично будь-які невдачі.

**Нуль балів** – якщо ви відповідали чесно і відверто, то єдина небезпека, яка Вам загрожує, – це надмірний спокій і, зазвичай, нудьга.

### **3. Рефлексія та підведення підсумків заняття – бліц – опитування студентів.**

- **Що нового Ви дізналися про особливості педагогічного спілкування та співробітництва в ЗДО та в початковій школі на практичному занятті?**

**Завдання:** оцініть інформацію, свої знання, вміння та навички, здобуті Вами під час практичного заняття за рівнем важливості для Вас для професійної підготовки та особистісного розвитку. Для формування відповіді скористайтеся табличкою.



## **Рефлексія практичного заняття**



**Кошик для сміття**  
непотрібна інформація



**Інформація, знання, вміння і навички, які я можу використовувати зараз**



**Валіза**  
знання, вміння та навички, які

		важливі у майбутньому

- 4. Оцінювання знань та умінь здобувачів фахової передвищої освіти.**
- 5. Домашнє завдання:** пройти тест «Психологічні особливості педагогічного спілкування та співробітництва в ЗДО та в початковій школі» в Moodle.